

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАҲСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

**Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари
институту**

“Ер ресурсларини бошқариш” факультети

“Ердан фойдаланиш” кафедраси

Фан: Ер муносабатларини тартибга солиш

**Амалий машғулот мавзуси: Ўрмон фонди, сув фонди ва захира
ерларининг ҳуқуқий ҳолати.**

Амалиётчи: ст.ўқит. Бегимова М.

Режа:

- 1. Ўрмон фонди ерларининг ҳуқуқий ҳолати**
- 2. Сув фонди ерларининг ҳуқуқий ҳолати**
- 3. Захира фонди ерларининг ҳуқуқий ҳолати**

Ўрмон фонди ерлари

Ўрмон хўжалиги эҳтиёжлари учун берилган ерлар ўрмон фонди ерлари деб эътироф этилади.

Бошқа мақсадларга мўлжалланган ерлар ўрмонзорлар барпо этиши, жарликларнинг кенгайишини тўхтатиши, шаҳарлар ва саноат марказлари атрофида ихота ўрмонзорлар ва кўкаламзор зоналар яратиши учун белгиланган тартибда ўрмон фонди ерлари таркибига ўтказилиши мумкин.

Туман ҳокими ўрмон хўжалиги давлат органлари билан келишиб, ўрмон фонди ерларини қишлоқ хўжалиги юритиши учун қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташилотларига ваэтинча фойдаланишига ижара шартлари асосида бериши мумкин.

Ўрмон фонди ерларидан фойдаланиши тартиби махсус қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

Ўрмон фонди ерларини муҳофаза қилиш, асраш, ва улардан оқилона фойдаланиш фақатгина, ўрмон хўжалиги эҳтиёжларини қондиришга эмас, балки катта экологик аҳамиятга ҳам эгадир. Мамлакатимиз ҳудудининг 18 фоизи ўрмонлар билан қопланган.

Республиканинг ўрмонлар билан қопланиш даражаси 5,3%ни ташкил этади. Дарахтлар камлиги ўрмон билан қопланган ерлардан нооқилона фойдаланиш натижасида уларнинг қисқаришига сабаб бўлади. Тартибсиз ва чегара билмай мол боқилиши ўрмон фондига айниқса катта зарар етказди.

Ўрмон фонди ерларини ҳуқуқий тартибга солини бир қатор қонунлар билан тартибга солинади. Ўрмон фонди ерларини ҳуқуқий тартибга солиш Ўзбекистон Республикасининг 9 декабр 1992 йил “Табиатни муҳофаза қилиш”, 2004 йил 3 декабрдаги “Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар”, 15 апрел 1999 йилда қабул қилинган “Ўрмон тўғрисида”ги ва бошқа бир қатор қонунларга асосланади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддаси талабларига асосан, ўрмон ва ўрмон фонди ерлари ҳамда бошқа барча табиат бойликлари умуммиллий бойлик бўлиб, улардан оқилона фойдаланиш зарур ва давлат муҳофазасидадир.

Мазкур талаб “Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги қонуннинг 5-моддаси ва “Ўрмон тўғрисида”ги қонуннинг 4-моддасида ҳам ўз ифодасини топган.

Бозор иқтисодиёти шароити ўрмон фонди ерларидан фойдаланишнинг ижара шаклига ўтиш, яъни ижара асосида ўрмонзорлардан фойдаланиш ҳуқуқини кенг қўллашни тақазо этмоқда. Ўрмон ва ўрмон фонди ерларидан ижара асосида фойдаланиш улардан самарали ва оқилона фойдаланишни таъминлайди.

Зеро, ўрмонзорлардан ижара асосида фойдаланишнинг ҳуқуқий асоси бўлиб, “Ижара тўғрисида”ги ва “Ўрмон тўғрисида”ги қонунлар ҳисобланади.

Сув фонди ерлари

Сув ҳавзалари (дарёлар, кўллар, сув омборлари ва шу кабилар), гидротехника ва бошқа сув хўжалиги иншоотлари эгаллаб турган, шунингдек сув ҳавзаларининг ва бошқа сув объектларининг қиргоқлари бўйлаб ажратилган минтақадаги сув хўжалиги эҳтиёжлари учун корхоналар, муассасалар ва ташилотларга белгиланган тартибда берилган ерлар сув фонди ерлари жумласига киради.

Дарёлар, магистрал каналлар ва коллекторлар, сув омборлари ва бошқа сув ҳавзаларининг, шунингдек ичимлик ва рўзгор сув таъминоти, аҳолининг даволаш ҳамда маданий-соғломлаштириш эҳтиёжларига хизмат қиладиган манбалар қиргоғи бўйлаб қонун ҳужжатларида белгиланадиган тартибда сувни муҳофаза қилиш зоналари ва қиргоқбўйи минтақалари ажратилади.

Дарёлар, магистрал каналлар, коллекторлар, сув омборлари ва бошқа сув ҳавзаларининг қиргоқбўйи минтақалари табиатни муҳофаза қилиш эҳтиёжлари учун ер эгаларидан ва ердан фойдаланувчилардан олиб қўйилиши мумкин.

Сув фонди ерларида сув объектларига салбий таъсир кўрсатадиган хўжалик фаолияти юритиш ва қурилиш ишлари олиб бориш тақиқланади.

Сув фонди ерларидан фойдаланиш тартиби қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

Ўзбекистонда жами 250 га яқин катта-кичик кўл бор. Амударё дельтасидаги энг катта кўл Судочье кўлидир. Ўзбекистон кўлларининг аксарият қисми тоғларда, 2000-3000 метр баландликда жойлашган. Тоғ кўлларининг сатҳи, одатда, 1 квадрат километрдан ошмайди. Текисликлардаги кичик кўллар Сирдарё ва Амударё қайирларида, Амударё дельтасида, суғориладиган воҳалар чеккаларида жойлашган. Уларнинг кўпи саёз. Пастлик жойларда ирригация шхобчаларидан чиққан ташлама – зовур сувларидан ҳам кўллар вужудга келган. Масалан, Арнасой ботиғида шундай сувлардан умумий майдони 1760 квадрат метр катта кўл ҳосил бўлган.

Каналлардан Ўзбекистонда асосан суғориш мақсадларида фойдаланилади. Мавжуд каналларнинг умумий узунлиги қарийб 160 минг километр шундан 22 минг километри хўжаликлараро каналлар, қолган қисми хўжалик ички тармоқларидир.

Захира ерлар

Юридик ва жисмоний шахслар эгаллигига ҳамда фойдаланишига, ижарага берилмаган, мулк этиб реализация қилинмаган барча ерлар захира ерлардир. Бундай ерлар жумласига эгалик қилиш ва фойдаланиш ҳуқуқи, мулк ҳуқуқи ушбу Кодекснинг 36-моддасига мувофиқ бекор қилинган ерлар ҳам киради.

Захира ерлар туман, шаҳар давлат ҳокимияти органларининг тасарруфида бўлади ва ушбу Кодексга мувофиқ асосан қишлоқ хўжалиги мақсадлари учун эгалик қилишга, фойдаланишга ва ижарага беришга мўлжалланади.

Ўзбекистон Республикаси ер фонди таркибида захира ерлар мустақил тоифани ташкил этади. Мамлкатимизда захира ерларнинг умумий майдони 7596,1 минг гектар ёки бутун мавжуд ер фондининг 17,0 %ини ташкил қилади.

Захира ерлар – Ўзбекистон Республикаси ер фонди таркибига кирадиган мустақил тоифасини ташкил қилиб, доимий эгаллаш ва фойдаланишга берилмаган ер массивлари хисобланади.

Мазкур тоифа ерлари улкан иқтисодий, экологик ва ҳуқуқий аҳамиятга эга бўлиб, бу ерларнинг миқдори йилдан-йилга камайиб бормоқда.